

Sygn. akt III AUa 996/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Ewa Stryczyńska (spr.)

Sędziowie: SA Magdalena Kostro-Wesołowska

SO (del.) Agnieszka Ambroziak

Protokolant: sekr.sądowy Karolina Majewska

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2017 r. w Warszawie

sprawy U. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o emeryturę

na skutek apelacji U. K.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 lutego 2015 r. sygn. akt VII U 2306/14

oddala apelację.

Magdalena Kostro-Wesołowska Ewa Stryczyńska Agnieszka Ambroziak

UZASADNIENIE

U. K. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z 1 października 2014r., którą odmówiono jej prawa do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki ponieważ do 31 grudnia 1998r. wnioskodawczyni nie rozwiązała umowy o pracę. Zdaniem organu prawa do emerytury nie może nabyć matka, która w tej dacie pozostawała w zatrudnieniu, mimo stanu zdrowia dziecka wymagającego stałej opieki. Sprawowanie stałej opieki oznacza wykonywanie tej opieki w sposób ciągły, codziennie, bez przerwy i przez całą dobę, co wyklucza możliwość równoczesnego świadczenia pracy na podstawie stosunku pracy.

Odwołująca się wniosła o zmianę decyzji i przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad niepełnosprawną córką od 1 września 2014r., tj. od daty rozwiązania stosunku pracy. W uzasadnieniu odwołująca się podniosła, że A. K. ukończyła 24 lata i nie obejmuje jej już powszechny obowiązek nauczania. Stan jej zdrowia i niemożność samodzielnej egzystencji wymagają stałej opieki, współuczestniczenia i pomocy w zajęciach organizowanych dla osób niepełnosprawnych i czynnościach dnia codziennego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z 24 lutego 2015r. Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia faktyczne:

Wnioskodawczyni U. K. urodziła się (...) W dniu (...)urodziła się jej córka A. K., która od urodzenia jest osobą niepełnosprawną. A. K. orzeczeniem Miejskiego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności została zaliczona do kategorii osób niepełnosprawnych z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności ze wskazaniem, że niepełnosprawność istnieje od urodzenia, zaś ustalony stopień niepełnosprawności datuje się od 2 marca 2006r. Ze względu na stan zdrowia A. K. jest trwale całkowicie niezdolna do pracy wraz z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

A. K. pomimo choroby ukończyła specjalną szkołę podstawową, następnie gimnazjum specjalne a później Zawodową Szkołę Przystosowania do Zawodu w W.. Zajęcia w szkole trwały codziennie od godz 8.00 do 16.00.

U. K. od 21 marca 1994r. do 28 lutego 1999r. była zatrudniona w Szpitalu (...) na stanowisku starszej księgowej w pełnym wymiarze czasu pracy. Następnie w okresie od 1 marca 1999r. do 14 lipca 1999r. pracowała w (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz od 15 lipca 1999r. do 31 grudnia 1999r. w (...) sp. z o.o. w W.. Od 1 lutego 2000r. do 31 sierpnia 2014r. U. K. była z przerwami zatrudniona w (...)w W. na stanowisku specjalisty ds. kadr i płac w pełnym wymiarze czasu pracy, a w okresie od 1 sierpnia 2008r. do 31 grudnia 2008r. w wymiarze 1/8 etatu. Stosunek pracy zakończył się na skutek wypowiedzenia dokonanego w związku z likwidacją stanowiska pracy.

U. K. na dzień 1 stycznia 1999r. udowodniła 20-letni okres składkowy i nieskładkowy, w tym 5 lat i 3 dni okresu nieskładkowego i 15 lat i 7 dni okresu składkowego. Nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

W dniu 9 czerwca 2014r. U. K. złożyła wniosek o emeryturę.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie dowodów z dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana przez strony oraz zeznań wnioskodawczyni U. K., odmawiając wiarygodności w tej jedynie części, w której wnioskodawczyni twierdziła, że stosunek pracy z ostatnim pracodawcą uległ rozwiązaniu na jej wniosek, motywowany sprawowaniem opieki nad córką.

Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jako niezasadne podlega oddaleniu.

Sąd okręgowy podkreślił, że stan faktyczny, poza przyczynami rozwiązania umowy o pracę z U. K. z dniem 31 sierpnia 2014r., nie był sporny między stronami. Sporna natomiast była jego ocena prawna.

Stosownie do art. 186 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2013r., poz.1440 ze zm. - dalej ustawa o emeryturach i rentach z FUS) do wniosków osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949r., które do dnia wejścia w życie ustawy nie zgłosiły wniosku o emeryturę, mimo że spełniły warunki do nabycia prawa do świadczenia - stosuje się przepisy ustaw i dekretu wymienionych w art. 195 dotyczące warunków nabycia prawa do emerytury, chyba że przepisy ustawy są dla tych osób korzystniejsze.

U. K. urodziła się w dniu (...), wniosek o emeryturę złożyła w dniu 9 czerwca 2014r., a zatem wobec treści przepisu 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000r. (sygn. akt K 18/99, lexpolonica 345530), w którym uznano, że powołany art. 186 ust. 3 w zakresie, w jakim uzależnia od urodzenia przed 1 stycznia 1949r. stosowanie do wniosków o emeryturę zgłoszonych po dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS - przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149 ze zm.) jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP i narusza zasadę ochrony praw nabytych. Wniosek ten, jako złożony po dniu 31 grudnia 1998r. przez osobę urodzoną po dniu 31 grudnia 1948r. podlegał rozpoznaniu na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. przepisów ww. rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 1989r.

Zgodnie z § 1 ust. 1 tego rozporządzenia matce, która nie mogła lub nie może kontynuować zatrudnienia z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego - bez względu na wiek - jej stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych, przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) do dnia 31 grudnia 1998r. udowodniła okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat,
- 2) sprawuje osobistą opiekę nad dzieckiem, które: a) zostało zaliczone do I grupy inwalidów, bez względu na przyczynę chorobową inwalidztwa, albo b) zostało zaliczone do II grupy inwalidów z powodu jednego ze stanów chorobowych wymienionych w ust. 3, a ponadto zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego.

Sąd Okręgowy wskazał, że Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że rozwiązanie stosunku pracy rozumiane jako niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu dziecka wymagającego stałej opieki, bez zaniedbania takiej opieki, oznacza tylko tyle, że ustanie zatrudnienia było i nadal jest (na gruncie dyspozycji § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 1989r. w związku z art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach) warunkiem ustalenia i wypłaty wcześniejszej emerytury, ale nie stanowi przeszkody do nabycia wcześniejszych uprawnień emerytalnych na wniosek złożony w trybie art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy po wejściu w życie tej ustawy, ze względu na niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka wymagającego stałej opieki, jeżeli osoba uprawniona spełniała warunki nabycia tego świadczenia według stanu prawnego obowiązującego do dnia wejścia w życie tej ustawy (por. wyrok SN z dnia 19 lutego 2014r., II UK 328/13, lex polonica 8261538). W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że wykładnia, wedle której nie można nabyć prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi szczególnej troski bez rozwiązania stosunku pracy przed 1 stycznia 1999r. jest ewidentnie sprzeczna z art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, który dopuszcza możliwość ustalenia takich wcześniejszych uprawnień emerytalnych na wniosek złożony po dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach, a zatem także po rozwiązaniu stosunku pracy po 1 stycznia 1999r., ze względu na niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu dziecka wymagającego stałej opieki, bez jej zaniedbania, jeżeli osoba uprawniona spełniała warunki nabycia tego świadczenia według stanu prawnego obowiązującego do dnia wejścia w życie ustawy. Tymi warunkami były: 1) okres zatrudnienia „określony w art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin” oraz 2) sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem szczególnej troski, którą skarżąca sprawowała nie tylko w okresie wykorzystywania urlopu wychowawczego udzielonego z tytułu i potrzeby sprawowania opieki, między innymi, nad nieuleczalnie chorą od urodzenia córką.

Sąd Okręgowy wskazał, że w świetle powyższego, aktualnego poglądu Sądu Najwyższego za niezasadne należało uznać stanowisko organu rentowego, które przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury uzależniało od zaprzestania świadczenia pracy najpóźniej z dniem 31 grudnia 1998r. Kontynuowanie zatem pracy przez wnioskodawczynię po dniu 1 stycznia 1999r., wbrew stanowisku organu rentowego, nie stało, co do zasady, na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku U. K. o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki na niepełnosprawną córką. Jej odwołanie pomimo to jednak podlegało oddaleniu.

Sąd Okręgowy stwierdził, że z treści przepisu § 1 ust. 1 rozporządzenia wynika jednoznacznie, że prawo do wcześniejszej emerytury przysługuje matce, która zarówno nie mogła, jak i nie może kontynuować zatrudnienia z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego - bez względu na wiek - jej stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych. Uprawnienie do wcześniejszej emerytury, z zastrzeżeniem łącznego spełnienia wszystkich warunków przewidzianych w § 1 ust. 1, powstaje zatem w przypadku rozwiązania przez matkę stosunku pracy ze względu na konieczność sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem. Pomiedzy rozwiązaniem umowy o pracę, a koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem musi istnieć związek, rozumiany w ten sposób, że konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem jest przyczyną zakończenia istniejącego stosunku pracy. Przyjmuje się przy tym, że emerytura dla osób opiekujących się dziećmi ze względu na stan ich zdrowia ma kompensować im utratę możliwości uzyskania przez ubezpieczonego dochodu z własnej pracy. Jest świadczeniem szczególnym i stanowi

odstępstwo od ogólnych zasad nabywania prawa do emerytury. Z tego powodu warunki do jej nabycia należy stosować ściśle (por. m.in. uzasadnienie wyroku SN z dnia 9 stycznia 2012 r., II UK 78/11, lex polonica 3073435).

Z powyższych rozważań wynika, że przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem nie może nastąpić w związku z niemożnością kontynuowania zatrudnienia z jakiegokolwiek przyczyny, w szczególności w związku z utratą pracy na skutek wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę. Sąd nie dał wiary deklaracjom wnioskodawczynie, że zwracała się ona do pracodawcy o rozwiązanie umowy o pracę, powołując się na konieczność sprawowania opieki nad córką.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawczynie nie spełniła podstawowej przesłanki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, bowiem niemożność kontynuowania zatrudnienia nie wiązała się z koniecznością sprawowania stałej opieki nad córką A. K., lecz wynikała z wypowiedzenia umowy o pracę dokonanego przez pracodawcę z przyczyn dotyczących pracodawcy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie jako bezzasadne.

Apelację od powyższego wyroku wniosła U. K., zaskarżając go w całości, zarzucając:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku polegający na nieustaleniu, że faktyczną przyczyną rozwiązania stosunku pracy z odwołującą się była niemożność kontynuowania zatrudnienia ze względu na konieczność sprawowania opieki nad niepełnosprawną córką;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj. § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki polegające na jego błędnej wykładni przez uznanie, że niezbędnym warunkiem uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie ww. przepisu jest konieczność rozwiązania stosunku pracy przez matkę dziecka;

3) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wyroku tj. art. 233 k.p.c., polegające na nieobiektywnej ocenie materiału dowodowego w sprawie poprzez niedanie wiary zeznaniom odwołującej się, że zwracała się do pracodawcy o rozwiązanie stosunku pracy powołując się na konieczność sprawowania opieki nad córką oraz na całkowitym pominięciu oświadczenia pracodawcy (...) (zał. nr 5 do odwołania).

Apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie odwołującej się prawa do emerytury od dnia 1 września 2014r. tj. od daty rozwiązania stosunku pracy.

W uzasadnieniu apelująca wskazała, że faktyczną przyczyną rozwiązania stosunku pracy była niemożność kontynuowania zatrudnienia ze względu na konieczność sprawowania opieki nad niepełnosprawną córką A., kończącej edukację zagwarantowaną przez państwo do 24 roku życia.

Zdaniem apelującej Sąd nie wziął również pod uwagę oświadczenia pracodawcy przedstawionego w zał. nr 5 do odwołania, że chciała rozwiązać stosunek pracy ze względu na konieczność sprawowania opieki nad niepełnosprawną córką, ale pracodawca stwierdził, że jej stanowisko i tak ma zostać zlikwidowane.

Apelująca podkreśliła, że przez wszystkie lata odwołująca się godziła pracę z opieką nad niepełnosprawną córką bowiem chodziła ona do przedszkola, a następnie aż do czerwca 2014 roku do szkoły. Odwołująca się twierdziła wykazała związek przyczynowy pomiędzy rozwiązaniem stosunku pracy i koniecznością sprawowania opieki nad niepełnosprawną córką.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującej się U. K., jako bezzasadna, podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego został oparty na prawidłowych ustaleniach faktycznych oraz prawidłowo dokonanej wykładni prawa i prawidłowym zastosowaniu obowiązujących przepisów prawa.

Dokonana przez Sąd Okręgowy ocena zebranych w sprawie dowodów nie budzi wątpliwości co do jej prawidłowości w zakresie obdarzenia mianem wiarygodności środków dowodowych, przyjętych za podstawę dokonanych w sprawie ustaleń. Sąd odwoławczy nie dopatrywał się w zaskarżonym orzeczeniu naruszenia przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego i procesowego w zakresie zarzucanym w apelacji, które mogłyby skutkować wydaniem orzeczenia reformatoryjnego co do istoty sporu, jak również uchybień proceduralnych, które mogłyby stanowić podstawę uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

Wobec zarzutów apelacyjnych dotyczących nieprawidłowo dokonanych ustaleń w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji w zakresie rzeczywistych przyczyn rozwiązania umowy przez wnioskodawczynię z (...) w W., Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe przez dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadka T. F. na okoliczność trybu rozwiązania z dniem 31 sierpnia 2014r. umowy o pracę z odwołującą się oraz treści oświadczenia z 5 listopada 2014r. załączonego do odwołania. Ponadto Sąd Apelacyjny z urzędu dopuścił i przeprowadził dowód z przesłuchania w charakterze świadka D. G. na okoliczność charakteru i rozmiarów osobistej opieki sprawowanej przez wnioskodawczynię nad córką.

Sąd nie uznał za wiarygodne zeznań świadka T. F., w części, w której stwierdził on, że gdyby nie konieczność sprawowania przez wnioskodawczynię osobistej opieki nad córką, nadal pracowałaby w jego zakładzie pracy, przejętym przez synów. Takie twierdzenie pozostaje w ewidentnej sprzeczności z naświetleniem przez świadka okoliczności poprzedzających rozwiązanie umowy o pracę z U. K.. Świadek stwierdził bowiem, że w 2014r. zmuszony był przeprowadzić reorganizację w firmie ze względu na spadek popytu na usługi, zrezygnować z pracy dwuzmianowej od godz.6 do godz. 22 i wprowadzić tryb pracy jednozmianowej od godz.9 do godz.17, co pociągnęło za sobą redukcję stanowisk, w tym likwidację jednego stanowiska specjalisty ds. kadr i płac. Kwestią wtórną był zatem brak sprzeciwu po stronie wnioskodawczyni spowodowany zamiarem przejścia na emeryturę. Treść pisemnego oświadczenia sporządzonego przez świadka 5 listopada 2014r., była związana z wydaną przez organ rentowy w dniu 1 października 2014r. decyzją. Nie ulega bowiem wątpliwości, że do rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę z wnioskodawczynią doszło na podstawie art.10 ust.1 ustawy z 13 marca 2013r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2016r. poz.1474) z powodu likwidacji zajmowanego przez nią stanowiska pracy. Treść zeznań świadka, twierdzenie odwołującej się i treść ww. oświadczenia sporządzonego przez świadka nie mogą obecnie, post factum doprowadzić do uznania, że do rozwiązania umowy o pracę doszło w istocie z przyczyn innych niż rzeczywiste i w innym trybie niż wynika to z niekwestionowanego przez apelującą dokumentu, jakim jest świadectwo pracy.

Z ustaleniami wynikającymi z zeznań świadka T. F. w zakresie potwierdzenia konieczności sprawowania osobistej opieki nad niepełnosprawną córką korespondują także pośrednio zeznania drugiego z przesłuchanych świadków – D. G. oraz treść zeznań samej wnioskodawczyni. Wynika z nich bowiem, że córka wnioskodawczyni jest osobą „w miarę samodzielną”, że nie wymaga stałej, dziennej, ciągłej osobistej opieki wnioskodawczyni, gdyż pomimo ukończenia kształcenia, uczestniczy codziennie w zajęciach dla osób niepełnosprawnych pokrywających się w dużej części, co do czasu trwania, z zajęciami szkolnymi (warsztaty terapeutyczne prowadzone przez ośrodek przy ul.(...)) oraz, że porusza się samodzielnie po ustalonych, powtarzających się trasach w mieście, gdyż na zajęcia te wprawdzie odwożona jest przez jednego z rodziców, ale wraca sama (komunikacją miejską), posiada przy sobie klucze do mieszkania, potrafi sama otworzyć drzwi. W sprawowaniu opieki nad córką apelująca ma także wsparcie ze strony męża. Okoliczności te pozwalają uznać, że w zakresie sprawowanej nad A. K. osobistej opieki rodzicielskiej nie zaszły tak daleko idące istotne zmiany, które uniemożliwiają pogodzenie sprawowania przez wnioskodawczynię opieki nad córką z jednoczesnym zatrudnieniem, choćby niepełnowymiarowym.

Uwzględniając te dodatkowo poczynione ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny w całości podziela rozważania Sądu Okręgowego sprowadzające się co do istoty do stwierdzenia, że wprawdzie nie ma racji organ rentowy, że do odwołującej się nie ma zastosowania § 1 ust 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989r. w sprawie

uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149) w związku z art. 186 ust 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016r. poz. 887 ze zm.) to jednak należy przyjąć, że wszystkich przesłanek warunkujących prawo do wcześniejszej emerytury ze względu na opiekę nad dzieckiem wymagającym stałej opieki, odwołująca się nie spełnia.

W najnowszym orzecznictwie, a w szczególności w wyroku 19 lutego 2014r. (wydanym w sprawie o sygn. II UK 328/13) Sąd Najwyższy stwierdził, że nie akceptuje tej linii judykatury, w której przyjmowano, że zaprzestanie zatrudnienia z powodu konieczności sprawowania stałej (ciągłej) opieki nad dzieckiem szczególnej troski - jako warunku nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, powinno nastąpić do dnia 31 grudnia 1998r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2004r., sygn. II UK 350/03), ponieważ § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 1989 r. w związku z art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach nie uzależnia nabycia tego uprawnienia od warunku rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 1998r., ale od stanu niemożności kontynuowania zatrudnienia z powodu chorób dziecka wymagającego stałej opieki, bez zaniebdania sprawowania takiej opieki, który u chorej od urodzenia córki skarżącej utrzymuje się nadal po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 1999r., sygn. I UKN 518/98, OSNAPiUS 2000, nr 9, poz. 371).

Rozwiązanie stosunku pracy rozumiane jako niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu dziecka wymagającego stałej opieki, bez zaniebdania takiej opieki, oznacza zatem tylko tyle, że ustanie zatrudnienia było i nadal jest (na gruncie dyspozycji § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 1989 r. w związku z art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach) warunkiem ustalenia i wypłaty wcześniejszej emerytury. Nie stanowi natomiast przeszkody do nabycia wcześniejszych uprawnień emerytalnych na wniosek złożony w trybie art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy po wejściu w życie tej ustawy, ze względu na niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka wymagającego stałej opieki, jeżeli osoba uprawniona spełniała warunki nabycia tego świadczenia według stanu prawnego obowiązującego do dnia wejścia w życie tej ustawy.

Odmierna wykładnia, wedle której nie można nabyć prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dziećmi szczególnej troski bez rozwiązania stosunku pracy przed 1 stycznia 1999 r. jest ewidentnie sprzeczna z art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, który dopuszcza możliwość ustalenia takich wcześniejszych uprawnień emerytalnych na wniosek złożony po dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach, a zatem także po rozwiązaniu stosunku pracy po 1 stycznia 1999r., ze względu na niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu dziecka wymagającego stałej opieki, bez jej zaniebdania, jeżeli osoba uprawniona spełniała warunki nabycia tego świadczenia według stanu prawnego obowiązującego do dnia wejścia w życie tej ustawy. Tymi warunkami były: 1) okres zatrudnienia określony w art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz 2) sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem szczególnej troski.

Dokonując powyższej wykładni Sąd Najwyższy wskazuje m.in. na przypadki, w których pracujący rodzice dzieci wymagających szczególnej troski, którzy do dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach spełniali warunki nabycia lub mogli nabyć wcześniejszą emeryturę z tytułu sprawowania stałej opieki, kontynuowali zatrudnienie w celu osiągnięcia wyższych dochodów z własnej pracy niż z potencjalnej emerytury, chociaż równocześnie zaniebdywali sprawowanie stałej opieki nad dziećmi szczególnej troski. W stosunku do takich uprawnionych ustawodawca pozostawił możliwość skorzystania z wcześniejszych uprawnień emerytalnych na wniosek złożony po ustaniu zatrudnienia i po dniu wejścia w życie ustawy, jeżeli do tego dnia mogli skorzystać z ukształtowanej ekspektatywy nabycia tych uprawnień (art. 186 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach). Pozbawienie możliwości uzyskania tych uprawnień przez rodziców dzieci ewidentnie wymagających stałej opieki tylko dlatego, że do dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach rodzice nie skorzystali z pełni ukształtowanej ekspektatywy emerytalnej, jest natomiast ewidentnie sprzeczne nie tylko z art. 184 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach, ale także z ustawowymi (art. 2a ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) i konstytucyjnymi zasadami niedyskryminacji ubezpieczonych w państwie prawa (art. 2 i art. 32 Konstytucji RP), ze względu na datę złożenia wniosku o skorzystanie z ukształtowanych do dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach praw emerytalnych lub z powodu

rozwiązania dopiero po tej dacie stosunku pracy, ze względu na niemożność kontynuowania stosunku pracy lub wcześniejsze zaniedbywanie sprawowania stałej opieki nad dzieckiem szczególnej troski.

W świetle wskazanych regulacji rozporządzenia, przesłanki uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury - niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka, posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia oraz sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem - muszą zachodzić kumulatywnie i brak którejkolwiek z nich uniemożliwia uzyskanie prawa do świadczenia. Wynika to z funkcji, jaką zgodnie z intencją ustawodawcy, ma pełnić wcześniejsza emerytura, której zadaniem jest kompensowanie utraty możliwości uzyskiwania przez ubezpieczonego dochodu własną pracą w razie zaistnienia określonych w prawie ubezpieczenia społecznego ryzyk (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2009r., sygn. I UK 245/08; podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 marca 2009r., sygn. III AUa 1733/08).

Wskazać jednocześnie trzeba, że wcześniejsze emerytury z tytułu opieki nad dziećmi wymagającymi stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych, są świadczeniami szczególnymi i stanowią odstępstwo od ogólnych zasad nabywania prawa do emerytury, a ich szczególnie charakter uzasadnia ścisłą interpretację przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004r., sygn. III UK 81/04).

W myśl z § 1 ww. rozporządzenia, prawo do wcześniejszej emerytury przysługuje matce, która nie mogła lub nie może kontynuować zatrudnienia z powodu stanu zdrowia swojego dziecka wymagającego jej stałej opieki. Logiczną konsekwencją powyższego jest wniosek, że sprawowanie stałej opieki przez osobę korzystającą z wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów ww. rozporządzenia w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki, oznacza wykonywanie tej opieki w sposób ciągły, codziennie, bez przerwy i w zasadzie przez całą dobę, co wyklucza możliwość równoczesnego świadczenia pracy na podstawie stosunku pracy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2004 r., sygn. II UK 297/03).

Warunkiem nabycia prawa do emerytury określonej w § 1 ww. rozporządzenia, jest niemożność podjęcia pracy albo konieczność jej zaprzestania ze względu na stan zdrowia dziecka i konieczność sprawowania nad nim stałej (ciągłej) opieki (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2004r., sygn. II UK 350/03).

Jednocześnie podkreślenia wymaga, że judykatura wskazuje wyraźnie a contrario na sytuację, w której wyłączona jest możliwość uzyskania wcześniejszej emerytury ze względu na opiekę nad dzieckiem wymagającym stałej opieki, w sytuacji gdy matka nie ma prawa do wcześniejszej emerytury, jeżeli choroba dziecka nie upośledza sprawności jego organizmu, w sposób wymagający jej stałej opieki (§ 1 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia). Taki pogląd wyraził także Sąd Najwyższy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1998 r., I UKN 95/98).

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy wskazać należy, że bezspornie córka odwołującej się wymaga stałej opieki, a odwołująca się legitymuje się wymaganym okresem zatrudnienia. Biorąc jednak pod uwagę okoliczności ustalone w przedmiotowej sprawie, w ocenie Sądu Apelacyjnego do rozwiązania stosunku pracy z odwołującą się z dniem 31 sierpnia 2014r., nie doszło z uwagi na niemożność kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka odwołującej się, wymagającego - bez względu na wiek - jej stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w codziennych czynnościach samoobsługowych.

Jak wyżej wskazano, z zeznań przesłuchanego - w ramach uzupełniającego postępowania dowodowego - ostatniego pracodawcy wnioskodawczyni wynika, że bezpośrednią przyczyną rozwiązania stosunku pracy była reorganizacja zakładu pracy skutkująca redukcją zatrudnienia i likwidacją stanowiska pracy odwołującej się. Zmiany organizacji pracy w zakładzie pracy odwołującej się, zbiegły się w czasie z zakończeniem edukacji przez córkę odwołującej się w Szkole Przysposabiającej do Pracy nr (...) w W.. Placówka ta zapewniała A. K. opiekę do końca czerwca 2014r. codziennie od godz. 8 do godz. 15 i od września 2014r. odwołująca się rozważyła rezygnację z zatrudnienia, bowiem inne placówki różnych stowarzyszeń i fundacji nie mają obowiązku przyjęcia córki odwołującej się na zajęcia dla dorosłych i mogą z dnia na dzień zaprzestać prowadzenia działalności. Jednak bezpośrednio po zakończeniu

edukacji szkolnej A. K. zaczęła uczęszczać na warsztaty terapeutyczne organizowane przez specjalistyczny ośrodek dla dorosłych, w których uczestniczy co do zasady codziennie, które nie obejmują dokładnie takich ram czasowych jak zajęcia w szkole, gdyż trwają nieco krócej. Ośrodek ten jest bardziej oddalony od miejsca zamieszkania wnioskodawczyni niż szkoła, do której jej córka wcześniej uczęszczała, jednak A. K. wraca z niego do domu samodzielnie, bez opieki rodziców i może przebywać w domu sama (jak zeznała wnioskodawczyni) od 2 do 4 godzin. Powyższe powoduje, że w sprawowaniu opieki przez wnioskodawczynię nad córką nie zaszły na tyle istotne zmiany w porównaniu z okresem uczęszczania przez nią do szkoły, aby w sposób radykalny wymuszały na odwołującej się zmianę sposobu jej sprawowania, w szczególności przez stałą, ciągłą obecność, a tym samym uniemożliwiały podjęcie zatrudnienia.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że jak wynika ze świadectwa pracy oraz z zeznań świadka T. F. bezpośrednią przyczyną rozwiązania stosunku pracy z odwołującą się była reorganizacja zakładu pracy, konieczność ograniczenia zatrudnienia połączona z likwidacją stanowiska pracy odwołującej się.

Uwzględniając powyższe stwierdzić należy, że udział A. K. w zajęciach terapeutycznych, dobrze funkcjonujących na co dzień, mimo ograniczeń intelektualnych, nie wyłącza możliwości podjęcia zatrudnienia przez odwołującą się czy to w na podstawie stosunku pracy czy na podstawie innej umowy cywilnoprawnej.

Wobec zatem niespełnienia przesłanki, która warunkuje nabycie prawa do wcześniejszej emerytury przez pracownika opiekującego się dzieckiem wymagającym stałej opieki, decyzja organu rentowego jest prawidłowa, choć oparta na błędnie zinterpretowanej podstawie prawnej. Trafny jest także wyrok Sądu Okręgowego, który został oparty na prawidłowych ustaleniach faktycznych, których istoty nie zmieniło uzupełnienie dowodów dokonane przez Sąd Apelacyjny. Wyrok ten został także wydany przy właściwym zastosowaniu powołanych wyżej przepisów obowiązującego prawa.

Mając zatem na uwadze powyższe okoliczności faktyczne i rozważania prawne Sąd Apelacyjny uznając apelację U. K. za bezzasadną, na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

Magdalena Kostro – Wesołowska Ewa Stryczyńska Agnieszka Ambroziak